

2016| Kristina Hammar, Emelie Lilliefeldt & Kristin Öster

Så bygger vi broar mellan arbetsgivare & studenter

**Kartläggning av studentmedarbetaravtal, andra avtal
och riktlinjer inom Saco för studenter som arbetar**

Så bygger vi broar mellan arbetsgivare & studenter

Kartläggning av studentmedarbetaravtal, andra avtal och riktlinjer inom Saco för studenter som arbetar
Kristina Hammar, Emelie Lilliefeldt & Kristin Öster

Citera gärna ur skriften, men ange källa

© Kristina Hammar, Emelie Lilliefeldt, Kristin Öster och Saco 2016

ISBN:978-91-88019-20-2

www.saco.se/student

Förord

Många studenter arbetar vid sidan av studierna. Arbetet innebär ofta ett välkommet tillskott i studentbudgeten, samtidigt som det ger erfarenheter och meriter som kan vara till nytta i det framtida arbetslivet. Tyvärr är möjligheterna att hitta extrajobb med en nära koppling till studierna begränsade för flera utbildningsinriktningar. Många studenter arbetar också med okvalificerade arbetsuppgifter utan relevans för utbildningen. Det är ett slöseri med kompetens.

I den här rapporten har vi, på uppdrag av våra studentsektioner, kartlagt olika avtal och riktlinjer som kan underlätta för studenter som vill hitta ett relevant extra- eller sommarjobb. Det framkommer att det finns flera sådana avtal men att de inte fått den spridning de förtjänar.

Studenter väljer att arbeta av olika skäl. Självklart ska extraarbete alltid vara ett val, aldrig ett krav. Studiestödet ska täcka studenternas omkostnader. Extrajobbet ska heller inte ersätta lärosätenas ansvar att förbereda studenterna för arbetslivet. Men oavsett varför en student väljer att arbeta extra så gynnas de av att få arbetsuppgifter som är av relevans för studierna, och som ligger i nivå med deras nuvarande kunskapsnivå.

Bättre möjligheter till relevanta och kvalificerade extra- och sommarjobb innebär inte bara en vinst för oss studenter. Det gynnar även arbetsgivarna. Genom att anställa studenter kan de dra nytta av deras kompetens redan under studietiden, samtidigt som det säkrar framtida rekryteringsbehov. Dessutom skulle det vara bra för samhället i stort, genom att underlätta för arbetslösa unga och nyanlända som står utanför arbetsmarknaden. Idag uppstår en undanträngning när studenter tar jobb som inte kräver utbildning, helt i onödan.

Rapportens bakgrund är författad av Emelie Lilliefeldt, utredare på Saco. Undersökningen är genomförd och sammanställd av Kristina Hammar. Saco studentråd står för slutsatserna.

Vi hoppas att den här rapporten kan fungera som inspiration och kunskapsunderlag för de förbund och studentsektioner inom Saco som vill blåsa liv i frågan om studenters extra- och sommarjobb. Studenter vill hellre arbeta med relevanta och kvalificerade arbetsuppgifter. Vi tror att alla har mycket att vinna om vi hjälper studenter att snabbare etablera sig på den kvalificerade arbetsmarknaden.

Kristin Öster
Ordförande, Saco studentråd

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Resultat	5
Slutsatser	6
Bakgrund	7
Definierade begrepp	7
Studentmedarbetaravtal	7
Kvalificerade och relevanta jobb: En fråga om matchning	8
Vad innebär "kvalificerat" och "relevant" i praktiken?	8
Hur mycket arbetar studenter under terminerna?	9
Sommarjobbade studenter	10
Hur många är studentmedarbetare?	11
Metod och material	12
Informanter	12
Resultat	13
Studentmedarbetaravtal	13
En övervägande positiv bild av studentmedarbetaravtal	13
Utvärdering behövs	14
Olika förutsättningar bland Sacos förbund	15
Marknadsföring av avtalen	16
Befintliga avtal	17
Förbund som slutit egna avtal	19
Sommarjobb	19
Riktlinjer för studenters extra- och sommarjobb	19
Slutsatser	21
Studentmedarbetaravtalet har stor potential men liten spridning	21
Vägar till kvalificerade och relevanta sommarjobb	22
Riktlinjer kan underlätta för studenter inom legitimationsyrken	22
Rekommendationer till vidare undersökningar	23
Bilagor	24
Källor	25

Sammanfattning

Möjligheterna att hitta relevanta och kvalificerade sommar- eller extrajobb är begränsade för studenter inom flera utbildningsinriktningar. Specialutformade avtal eller riktlinjer är ett sätt att underlätta för studenter som vill hitta ett arbete som är relevant för studierna och där de får användning av sin kunskap. På så sätt kan även arbetsgivare dra nytta av studenternas kunskaper. I den här rapporten har Saco studentråd kartlagt vilka studentmedarbetaravtal, andra avtal och riktlinjer som Sacoförbunden tagit fram för studenter som arbetar vid sidan av studierna eller under sommaren. Syftet är att lyfta de goda exempel som finns samt ringa in områden med utvecklingspotential.

Bakgrund

4 av 10 studenter som läser på heltid på eftergymnasial nivå arbetar vid sidan av studierna. Av de arbetande studenterna har 3 av 10 arbete inom det område som de utbildar sig. 2 av 10 arbetar inom ett närliggande område¹. Det innebär att varannan arbetande student har jobb inom ett annat område än sin utbildning. När arbetet har en svag koppling till utbildningen upplever studenterna oftare att arbetet är negativt för studierna. Studenter som arbetar inom ett område med nära koppling till studierna behöver däremot arbeta mer än halvtid innan det blir mer negativt än positivt för studierna (CSN 2015, sid 33-4).

Resultat

Kartläggningen visar att det idag finns studentmedarbetaravtal inom såväl kommunal och statlig som privat sektor. Därtill har vissa förbund tagit fram riktlinjer för studenter som arbetar.

I princip alla förbund inom Saco är positiva till befintliga studentmedarbetaravtal och ser många fördelar med avtalen. Dock framkommer det att det endast är runt 100 studenter som använder dem. Det kan förmodligen härledas till flera olika orsaker, som till exempel att många studenter och arbetsgivare inte vet om att avtalen existerar. En annan aspekt av det låga användandet kan vara att flera Sacoförbund företräder legitimationsyrken där det kan vara svårare för studenter att arbeta extra inom relevanta verksamheter med kvalificerade arbetsuppgifter. Vidare utvärdering av avtalen behövs för att avgöra varför de används i så liten utsträckning

---

¹ Andelen studenter som arbetar inom området som de utbildar sig är högre bland studenter över 35 och lägre bland yngre studenter. Äldre studenter anger också i högre utsträckning att arbetet är deras vanliga sysselsättning. (CSN 2015, tabellbilaga)

Slutsatser

Den här rapporten visar att det finns flera goda exempel på avtal och riktlinjer som Sacoförbund tagit fram, vars syfte är att underlätta för studenter som vill arbeta med kvalificerade och relevanta arbetsuppgifter.

Studentmedarbetaravtalet

Studentmedarbetaravtalet har stor potential att kunna utgöra en efterfrågad bro mellan studenter och arbetsgivare. Både studenter, arbetsgivare och samhälle tjänar på att fler studenter som arbetar hade relevanta och kvalificerade arbetsuppgifter. Därför är det synd att studentmedarbetaravtalet inte har nått ut till fler.

- En förutsättning för att studentmedarbetaravtalet ska få en större spridning är att kännedomen och intresset för dem ökar. Saco studentråds slutsats är därför att det behövs fler och strategiska informationsinsatser, och att dessa bör rikta sig mot både studenter och arbetsgivare.

Studenter inom reglerade yrken

Studenter som läser till yrken med en legitimation eller skyddad titel står inför andra utmaningar än studenter som läser generella program. Arbetsuppgifterna inom ramen för det framtida yrket är ofta reglerade, vilket innebär att alla varken kan eller får utföra dem. Vissa förbund har tagit fram riktlinjer för studenter inom reglerade yrken som arbetar extra eller under sommaren.

- Specialutformade riktlinjer kan underlätta för arbetsgivare och student genom att tala om vilka arbetsuppgifter studenten får göra, med eller utan handledning. Saco studentråds tror att fler studentgrupper skulle kunna dra nytta av den typen av riktlinjer.

Sommarjobb

Det tycks inte vara bristen på specialutformade avtal som ligger bakom svårigheten för studenter att hitta kvalificerade och relevanta sommarjobb. Under sommaren kan studenter nämligen arbeta under ordinarie kollektivavtal, exempelvis vikariat eller allmän visstid. Det finns däremot andra tänkbara faktorer som kan stärka chansen att få ett relevant sommarjobb.

- Studentens kännedom om möjliga arbetsgivare och lämpliga arbetsuppgifter kan tänkas spela roll, liksom dennes kontaktnät och tidigare arbetslivserfarenheter. På så sätt kan ett relevant extrajobb eller tidigare praktikperioder utgöra en väg in till ett relevant sommarjobb.

Bakgrund

Studenter är ofta beroende av att arbeta under sommaren för att klara sin ekonomi. Många arbetar dessutom extra under terminen. De flesta som jobbar i anslutning till sina studier skulle förmodligen helst arbeta med uppgifter som är kvalificerade och relevanta för sina studier. Även arbetsgivare borde vara intresserade av att anställa studenter. En proaktiv kontakt med studenter är nämligen ett sätt för arbetsgivare att säkra sitt framtida kompetensförsörjningsbehov, samtidigt som de nyttjar studenternas kunskap och koppling till den senaste forskningen.

Men möjligheterna till relevanta och kvalificerade sommar- och extrajobb ser olika ut för olika utbildningsinriktningar. I vissa sektorer, exempelvis vård och omsorg, är arbetsgivarna duktiga på att dra nytta av studenternas kompetens redan under studietiden. Specialanpassade kollektivavtal är ett sätt att underlätta för arbetsgivare som vill anställa en student. Inom vissa utbildningsområden kan det även vara aktuellt med riktlinjer, som vägleder studenter gällande vad de får göra utifrån sin aktuella utbildningsnivå.

Syftet med följande rapport är att kartlägga i vilken utsträckning studentmedarbetaravtal och riktlinjer finns, samt inom vilka sektorer. Saco studentråds ambition är att lyfta goda exempel och ringa in områden med utvecklingspotential. Rapporten bidrar även med rekommendationer till vidare undersökningar.

Definierade begrepp

Avtal: framförhandlade kollektivavtal.

Riktlinjer: riktlinjer som ett fackförbund, eller annan part, utarbetat för en specifik tjänst. Ett stöd för arbetsgivare och den anställda studenten.

Relevant extra/sommarjobb: arbetsuppgifter som ger ökade erfarenheter, kunskaper och/eller färdigheter inom ämnesområden kopplade till utbildningen som tar studenten närmare ett självdefinierat mål.

Kvalificerat extra/sommarjobb: den nuvarande utbildningsnivån är en förutsättning för att kunna utföra vissa av arbetsuppgifterna.

Studentmedarbetaravtal

Syftet med studentmedarbetaravtal är enligt befintliga avtal att ge fler studenter möjligheten att under studietiden skaffa relevant arbetslivserfarenhet. Vidare är avtalen menade att ge ökade förutsättningar att ta tillvara kompetens hos universitets- och

högskolestuderande samtidigt som det underlättar övergången mellan studier och yrkesliv. Arbetsgivare får möjligheten att visa upp sig som attraktiva arbetsgivare och de får tillgång till kvalificerad arbetskraft. Avtalen kan motivera studenter att sedan söka sig till den arbetsgivare eller sektor de haft anställning hos under studietiden. Vidare har avtalen för avsikt att underlätta för studenter att åstadkomma balans mellan studier och arbete, då avtalen ofta innehåller begränsningar gällande arbetstid under terminen. Flera avtal innehåller även förslag om att varje studentmedarbetare ska ha en egen mentor och i slutet av anställningen få ett intyg. Studentmedarbetaravtalen tecknas mellan en eller flera arbetsgivarparter och arbetstagarparter. De tecknas tills vidare med en ömsesidig uppsägningstid om mellan 3-6 månader. De fyra studentmedarbetaravtal som finns idag tecknades 2014/2015 (se bilaga 1, 2, 3, 4).

Kvalificerade och relevanta jobb: En fråga om matchning

Frågan om vad som är kvalificerade och relevanta jobb är i grunden en fråga om utbildnings- och kompetensmatchning på individnivå. För att fastställa hur väl utbildningen matchar mot yrket, brukar man jämföra utbildningen med de formella krav som yrket har enligt SEI eller SSYK (se tex Oscarsson 2015), fråga individen i vilken grad utbildningen och kraven i arbetet överensstämmer (se tex Almerud 2013) eller analysera kraven i arbetet och sedan jämföra med den anställdas utbildning (Karlsson & Skånberg 2014, Persson 2010). Alla dessa olika metoder har både för- och nackdelar, men i grunden rör de sig alla kring frågan om huruvida ett visst jobb ligger inom ett viss utbildnings- eller kompetensområde.

Vad innebär ”kvalificerat” och ”relevant” i praktiken?

Ett kvalificerat jobb kan, men måste inte, kräva högre utbildning. Istället kan kvalificerat innebära att det kräver en specifik kompetens eller erfarenhet. En person med kort utbildning kan exempelvis utföra uppgifter inom ramen för sin tjänst som är kvalificerade eftersom de kräver en specifik kompetens som kommer från lång erfarenhet eller utbildning som inte är akademisk. I detta sammanhang, när vi talar om studenter vid högskolan, kan vi dock anta att arbetsuppgifter som ställer krav på högre utbildning är att betrakta som kvalificerade, jämfört med uppgifter som inte kräver högre utbildning. Frågan om ett arbete är kvalificerat i relation till utbildningen är då en fråga om huruvida de motsvarar utbildningsnivån.

Begreppet relevant ringar istället in innehållet i arbetet, snarare än nivån. Ett arbetes grad av relevans i relation till en individ beror på de val individen gjort. De individer som valt att investera i sin kompetens och

karriär genom att utbilda sig, kan därmed också förväntas ha en klarare bild av vilka arbetsuppgifter som är relevanta för att fortsätta utvecklas i den valda riktningen. Det kan finnas en rad olika arbetsuppgifter som förbereder för de önskade arbetsuppgifterna, eller breddar kompetenser på ett, för studenten, lämpligt sätt. Exempelvis kan det vara relevant att arbeta inom vård och omsorg generellt, för den som utbildar sig inom hälsa, vård, omsorg och medicin. Att arbeta som assistent till en person eller en avdelning som utför de arbetsuppgifter som individen själv har för avsikt att arbeta med i framtiden, kan också vara relevant – dock inte nödvändigtvis kvalificerat.

Hur mycket arbetar studenter under terminerna?

4 av 10 heltidsstuderande arbetar eller har betald praktik (UKÄ 2015, CSN 2016). Andelen arbetande heltidsstudenter har varit relativt konstant sedan början av 00-talet (HSV 2002, 2007.)

Figur 1 Så mycket arbetar studenter

Andel heltidsstuderande inom olika studieformer, uppdelad efter antal timmar betalt arbete eller praktik, kön och samtliga

	Kvinnor			Män			Båda		
	Campus	Distans	Samtliga	Campus	Distans	Samtliga	Campus	Distans	Samtliga
0 timmar	54 %	47 %	53 %	66 %	58 %	65 %	59 %	51 %	58 %
1-5 timmar	16 %	16 %	16 %	12 %	9 %	12 %	14 %	14 %	14 %
6-10 timmar	17 %	12 %	16 %	11 %	13 %	11 %	14 %	12 %	14 %
11-15 timmar	5 %	2 %	5 %	3 %	9 %	4 %	4 %	5 %	4 %
fler än 15 timmar	8 %	22 %	10 %	8 %	11 %	8 %	8 %	18 %	10 %
Antal svarande	571	91	662	369	55	424	940	146	1086

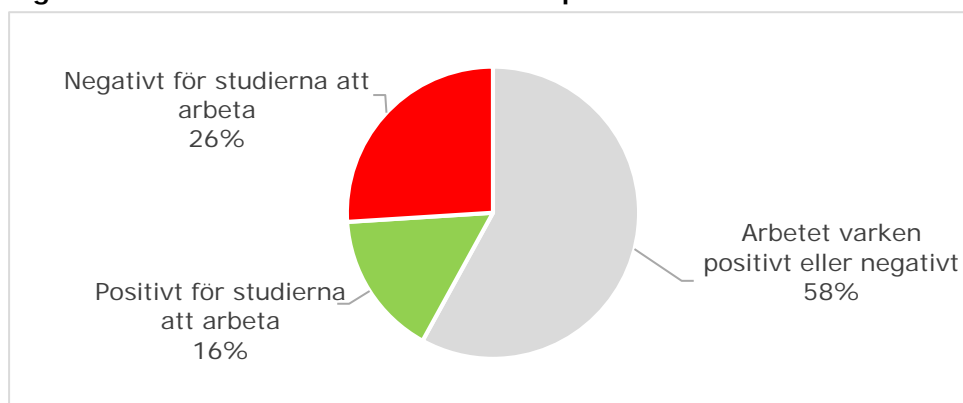
Källa: Klippt ur UKÄ (2015), sid 23

Ungefär 3 av 10 studenter som arbetar gör det inom det inom sitt utbildningsområde, medan ungefär 2 av 10 arbetar inom ett närliggande område. Varannan arbetande student arbetar inom ett annat område än det de utbildar sig inom (CSN 2016).

Hur många timmar per vecka studenterna arbetar är dock osäkert. Det är därför olämpligt att dra slutsatser kring hur mycket studenterna arbetar i en vanlig studievecka.

Ingen av studierna säger något om huruvida jobben är kvalificerade, men en fingervisning om arbetets relevans går att få i frågan om hur arbetet påverkar studierna.

Figur 2 Få studenter anser att arbetet är positivt för studierna

Källa: siffror hämtade ur CSN (2016), sid 34

Av de arbetande studenterna anser 6 av 10 att studierna inte påverkas. Knappt 2 av 10 tycker att studierna påverkas positivt, medan var fjärde menar att arbetet har en negativ inverkan på studierna. 7 av 100 som både arbetar och tar studiemedel säger också att studierna försenas av att de arbetar (CSN 2016, sid 34).

En effekt av högre antal arbetade timmar är att antalet timmar för studier sjunker. Det har visat sig att män som arbetar mer än 11 timmar per vecka och kvinnor som arbetar mer än 15 timmar per vecka ägnar mindre än heltid åt sina heltidsstudier (UKÄ 2015). Fler arbetade timmar är alltså negativt för studierna, men den effekten är starkast för de som arbetar inom ett område som inte har med utbildningen att göra. Studenter som arbetar inom samma område som utbildningen kan arbeta upp till halvtid innan arbetet upplevs ha en mer negativ än positiv effekt på studierna (CSN 2016).

Sommarjobbade studenter

Två av tre heltidsstudenter tar både lån och bidrag från CSN (CSN, 2015), och kan således antas ha studiemedlet som sin primära försörjningskälla. Vid vårterminens slut är det endast en bråkdel av studenterna som fortsätter att läsa sommarkurser. År 2015 var det bara 8549 personer som fick studiemedel för studier under sommarmånaderna (CSN, 2016). Majoriteten av alla studenter kan därför antas vara beroende av sommarjobb för att få ihop sin försörjning. Tyvärr saknas det nya mätningar kring hur många studenter som sommarjobbar, men äldre undersökningar har visat att mellan 75-85 procent av studenterna i någon utsträckning arbetar under sommaren (Högskoleverket 2005, Unionen 2012).

Arbetsförmedlingens statistik ger information om sommarjobbets kvalifikationsgrad. I genomsnitt 86 % av nyanmällda sommarjobb under sommaren 2014 krävde inte någon högskoleutbildning. Motsvarande siffra är 57 % för övriga året (Arbetsförmedlingen, 2016).

Hur många är studentmedarbetare?

I september 2015 fanns 38 studenter som var anställda med studentmedarbetaravtal i statlig sektor. I april 2016 rapporterade SKL att 54 personer var anställda med studentmedarbetaravtal, varav 39 inom kommun och 15 inom landsting.² I privat sektor är användandet av avtalen mer oklart. Våren 2016 genomförde Fastigo en mindre web-enkät som gick ut till deras medlemsföretag. Av de som svarade var det endast ett tiotal företag som anställt studentmedarbetare. Fastigo berättar att många av deras medlemmar är små arbetsgivare som har svårt att ta emot studentmedarbetare. Av 1100 medlemsföretag är det 350 som omfattas av kollektivavtal och har fler än fem anställda.³

---

² Mailkontakt med tjänsteman på SKL resp AGV i april 2016.

³ Mailkontakt med tjänsteman på Fastigo i augusti 2016

Metod och material

Informanter

Initialt valdes 15 av Sacos 23 förbund ut att inkluderas i kartläggningen. Kriterier för inkludering var att förbunden ska ha aktiva studentorganisationer som närvarar på Saco Studentråds kongresser⁴. Förhandlingschefer på dessa 15 fack- och yrkesförbund kontaktades. Förhandlingscheferna ombads avgöra vilka på respektive förbund som har ansvar för eller kunskap om avtal och riktlinjer för studenter. Förutom förhandlingschefer medverkade även avtals- och förbundssekreterare, ombudsmän och en kanslichef. Alla intervjuades via telefon. Intervjuerna tog mellan 15-30 min.

Inkluderade förbund

Följande förbund ingår i kartläggningen:

1. Akademikerförbundet SSR (har delföreningar)
  2. Civilekonomerna
  3. DIK
  4. Jusek
  5. SRAT (har delföreningar)
  6. Sveriges Arkitekter
  7. Sveriges Farmaceuter
  8. Sveriges Ingenjörer
  9. Sveriges Psykologförbund
  10. Sveriges Tandläkarförbund
  11. Sveriges Arbetsterapeuter
  12. Sveriges läkarförbund
  13. Fysioterapeuterna
  14. Lärarnas Riksförbund
  15. Naturvetarna (har delföreningar)
-

Avgränsning

Följande förbund ingår inte i kartläggningen:

1. KyrkA
  2. Sjöbefälsföreningen
  3. Veterinärförbundet
  4. Officersförbundet
  5. Sveriges skolledarförbund
  6. SACO-förbundet trafik och järnväg
  7. Reservofficerarna
  8. SULF, Sveriges Universitetslärarförbund
-

⁴ Sulfs doktorandförening exkluderades eftersom extra- och sommarjobb inte är aktuellt för doktorander.

Resultat

Studentmedarbetaravtal

I dagsläget finns det studentmedarbetaravtal inom samtliga sektorer, det vill säga inom statlig, kommunal och privat sektor. Förbunden ingår i större avtalskarteller och har i de flesta fall tecknat gemensamma avtal med en motpart. Det finns även exempel där ett enskilt förbund tecknat egna avtal. På motsvarande sätt finns det förbund som omfattas av ett studentmedarbetaravtal inom ramen för en avtalskartell.

En övervägande positiv bild av studentmedarbetaravtal

Många förbund är positiva till avtalen och tror att de kan vara till hjälp för både studenter och arbetsgivare. Civilekonomerna och Naturvetarna menar att fler avtal kan vara aktuella om gemensamma intressen finns med andra parter. Akademikerförbundet SSR menar att de möjligtvis skulle vara intresserade av att teckna fler avtal inom privat sektor. SRAT berättar att det är svårare att teckna avtal inom privat sektor än offentlig. Civilekonomerna delger att de tillsammans med bland annat Sveriges Ingenjörer har haft diskussioner kring att teckna avtal med akademikertäta tjänsteföretag, men diskussionerna lades ned.

Flera förbund tror att avtalen kan underlätta för studenter att få in en fot på arbetsmarknaden och få erfarenhet. Akademikerförbundet SSR och Civilekonomerna understryker vikten av att skapa avtal där extraarbete inte tar över studentens huvudsyssla, det vill säga studier. Många studenter behöver arbeta för sin ekonomi och avtalen kan hjälpa studenten att sätta en gräns för antal arbetstimmar per vecka. De flesta förbund nämner också att avtalen kan hjälpa arbetsgivare att skapa goda villkor och arbetsförhållanden. De nämner även att arbetets koppling mellan studier och arbetsuppgifter kan vara positiva för studenterna, vilket gör arbetsgivarna mer attraktiva för studenter. Naturvetarna menar att staten ibland har svårt att rekrytera kompetenta medarbetare inom deras yrkeskategorier. Då kan det för arbetsgivarna vara bra att redan under studietiden knyta kompetenser till sig.

Akademikerförbundet SSR understryker att om studentmedarbetaravtalen används för att ersätta en ordinarie anställd, då tillämpas avtalet fel. Däremot nämner de att exempelvis förbundets socionomstudenter kan stärka upp kommunala organisationer under förhållanden när verksamheter kräver extra resurser, exempelvis under en flyktingkris. Då kan studentmedarbetaravtalet möjliggöra att studenter under ordnade former kommer in i kvalificerade och relevanta verksamheter.

SRAT nämner att andelen akademiker inom staten är väldigt hög, vilket gör att det ofta finns den typ av uppgifter som kan vara intressanta för studenter. Hälsoakademiker är enligt SRAT ett typexempel på en studentgrupp som skulle kunna ha intressanta uppdrag inom det statliga studentmedarbetaravtalet. Studenter skulle kunna genomföra specialanpassade uppdrag och även själva sälja in sina idéer till en myndighet. I gengäld får myndigheterna duktiga studenter som kan dela med sig av det senaste inom respektive utbildningsområde. SRAT tror inte att studentmedarbetaravtal direkt leder till att fler studenter jobbar, men att avtalen kan ge nya möjligheter för studenter att exempelvis jobba inom statliga verksamheter de annars inte har tillträde till. Om exempelvis chefer inom olika verksamheter behöver få en fråga löst snabbt skulle de kunna anställa en student för ett specifikt uppdrag med hjälp av studentmedarbetaravtal menar SRAT.

Förbund med legitimationsyrken ser inte samma behov

Flera förbund som företräder legitimationsyrken menar att deras studenter inte behöver hjälp in på arbetsmarknaden efter avslutade studier och att studentmedarbetaravtalet därför inte fyller någon sådan funktion för deras studenter. Sveriges Arbetsterapeuter berättar att det just nu är brist på arbetsterapeuter i landet. Förbundet ingår via Akademikeralliansen i tecknandet med SKL, men avtalet används inte av deras studenter. Tjänstetandläkarna berättar också att deras studenter inte har några svårigheter att komma in på arbetsmarknaden. Många tandläkarstudenter arbetar under loven som tandsköterskor eller tandhygienister och går då under ordinarie avtal och visstidsanställning.

Även Fysioterapeuterna berättar att efterfrågan på fysioterapeuter är stor idag och att det inte är svårt för deras studenter att få jobb när de examinerats. De poängterar samtidigt att det är bra att det finns avtal för studenter. Lärarnas Riksförbund berättar att de tittat på hur avtalen skulle kunna fungera för sina studenter. De har sedan gjort bedömningen att avtalen inte är aktuella, men frågan kan komma att tas upp igen. De berättar att lärarstudenter ofta arbetar extra på de skolor där de praktiserat och anställs då ofta som timanställda eller via en vikariepool. Både Fysioterapeuterna och Lärarnas Riksförbund omfattas av studentmedarbetaravtalet på statlig sektor, genom Saco-s. Men eftersom de inte anser att avtalet är relevant för sina studenter har de inte tecknat några avtal inom andra sektorer.

Utvärdering behövs

Några Sacoförbund nämner att studentmedarbetaravtalen fortfarande är relativt nya. Sveriges Ingenjörer menar att de vill följa utvecklingen av befintliga avtal och kunna se positiva effekter innan nya avtal eventuellt tecknas. Även Sveriges Psykologförbund menar att löpande utvärdering är viktig. DIK anser att det behövs en djupanalys av avtalen. SRAT menar att det är viktigt att undersöka hur avtalen praktiskt fungerat och vilken

verkningsgrad de faktiskt fått, utifrån det man tänkte under förhandlingarna.

Inget förbund säger sig veta hur många studenter som använder avtalen i dagsläget. SRAT tror att det med stor säkerhet finns många fler än de som använder avtalen idag som skulle kunna gynnas av dem. SRAT menar att det statliga studentmedarbetaravtalet inte bör ses som ett misslyckande bara för att det inte fått stor spridning. De poängterar att avtalet är bra, men att det behöver nå ut till fler. De säger att det gäller att nå ut till och skapa intresse hos arbetsgivare, så att de ser avtalet som en tillgång. Enligt SRAT var det för ett år sedan främst universitet och högskolor som hade använt det statliga studentmedarbetaravtalet som arbetsgivare. Det vore intressant med fler arbetsgivare tycker SRAT.

I SKL:s studentmedarbetaravtal går det att läsa följande: "Parterna är ense om att fortlöpande följa avtalets tillämpning. En gemensam utvärdering ska göras senast den 31 december 2016." (se bilaga 1). I Fastigo studentmedarbetaravtal står: "De centrala parterna ska fortlöpande, dock senast den 2016-03-31, göra en gemensam utvärdering av detta avtal. Fastigo ska initiera detta arbete." (se bilaga 3). Motsvarande information har enligt våra efterforskningar inte gått att hitta i KFS eller det statliga studentmedarbetaravtalet. KFS har inte initierat någon utvärdering kring hur välanvänt avtalet är idag, och saknar tillgång till statistik gällande detsamma⁵.

Olika förutsättningar bland Sacos förbund

De förbund som ingår i Saco skiljer sig stort gällande antal studentmedlemmar, allt från Sveriges Farmaceuters 500 studentmedlemmar till Juseks 17000. Detta innebär skillnader i förhandlingssituation i tecknande av fler avtal. Psykologförbundet nämner exempelvis att de är ett litet förbund i förhandlingssammanhang. De förbund som företräder legitimationsyrken och som främst företräder endast en profession har ofta en monopolarbetsgivare, exempelvis landstinget eller skolan.

Flera av de förbund som företräder legitimationsyrken och ingår i Akademikeralliansen ser inte nya avtal som användbara för deras studenter. Enligt Fysioterapeuterna sätter sig legitimationen i vägen för att teckna studentmedarbetaravtal, då studenter inte får verka och utföra uppgifter som bara legitimerade fysioterapeuter får föra. Om studenter ska jobba inom området kan de göra det som assistent med en handledare. Frågan gällande studentmedarbetaravtal har inte varit aktuell inom Fysioterapeuterna. De säger att de inte stänger några dörrar om något intressant skulle dyka upp men att de har svårt att se att dessa avtal skulle hjälpa deras studenter.

---

⁵ Mailkontakt med tjänsteman på KFS i augusti 2016.

Lärarnas Riksförbund företräder ett legitimationsyrke och skollagen reglerar studenternas arbetsuppgifter. De berättar att studenterna ofta har heldagsaktiviteter på universitetet vilket leder till att många studenter snarare tar extraarbeten de kan ha på kvällar och helger. Även andra förbund som företräder legitimationsyrken trycker på att studenterna har praktik under studietiden samt långa dagar på universiteten. Sveriges Psykologförbund, Sveriges Arbetsterapeuter, Tjänstetandläkarna och Sveriges Farmaceuter ingår i tecknandet av studentmedarbetaravtalet med SKL men enligt förbunden används inte avtalen av deras studenter.

Sveriges Arkitekter ingår i SKL via Akademikeralliansen, men de flesta arkitektstuderande söker praktik på privata företag under studietiden, vilket innebär att studentmedarbetaravtalet med SKL inte är användbart. Sveriges Arkitekter nämner också att utbildningen är krävande och innebär övertidsarbete under studierna, varför extraarbete kan vara svårt för studenterna att hinna med. Däremot säger förbundet att landskapsarkitekter, byggnads-, inrednings- och planeringsarkitekter skulle kunna ha intresse av exempelvis kommunens stadsbyggnadsavdelningar.

Marknadsföring av avtalen

Om studentmedarbetaravtalen ska komma till användning behöver fler studenter och arbetsgivare få reda på att avtalen finns inom de olika sektorerna. SRAT tror att många arbetsgivare känner till avtalen, men säkert inte alla. En viktig fråga är hur man bäst når ut till och skapar intresse hos arbetsgivare. Förra året utarbetade Arbetsgivarverket och Saco-s en broschyr (se bilaga 5) om det statliga studentmedarbetaravtalet. Broschyren vänder sig till både arbetsgivare och studenter och pekar på möjligheterna med avtalet. Broschyren kan användas av alla fackförbund som är med i tecknandet.

SRAT anser att studentmedarbetaravtalen inte har marknadsförts så pass mycket som egentligen hade behövts för att de ska få bra spridning. Det har även funnits pengar att marknadsföra SKL-studentmedarbetaravtalet berättar Akademikerförbundet SSR. Förbundet berättar också om sidan pluggjobb.se som arbetsgivare kan använda sig av för att annonsera och rekrytera studentmedarbetare. Fastigo studentmedarbetaravtal fick stöd av regeringen som beviljade 500 000 kronor i ekonomiskt stöd för att öka kunskapen om studentmedarbetaravtal bland studenter och arbetsgivare. Även KFS har gjort insatser för att informera sina medlemsföretag om avtalet, bland annat genom mailutskick, sin hemsida och i andra forum.

Psykologförbundet berättar att de försökt marknadsföra studentmedarbetaravtalet gentemot förtroendevalda ute på arbetsplatserna. Förbundet har inte explicit marknadsfört studentmedarbetaravtal till studenter, men avtalet nämns i olika

sammanhang. SRAT nämner studentmedarbetaravtalen då de besöker studenter och pratar om vikten av att få in en fot i respektive bransch.

Befintliga avtal

Studentmedarbetare inom kommun och landsting

Studentmedarbetaravtalet med SKL och Arbetsgivarförbundet Pacta är det avtal som flest förbund inom Saco ingår i. Avtalet tecknades 2014 med OFRs förbundsområde *Allmän kommunal verksamhet*, där Akademikerförbundet SSR ingår, och med Akademikeralliansen. I Akademikeralliansen ingår 167 Sacoförbund. (se bilaga 1).

Följande 17 Sacoförbund ingår i tecknandet:

Akademikerförbundet SSR
Civilekonomerna
DIK
Jusek
Naturvetarna
Sveriges Ingenjörer
Sveriges Arkitekter
Sveriges Arbetsterapeuter
SRAT
Sveriges Psykologförbund
Tjänstetandläkarna (Sveriges tandläkarförbund)
KyrkA*
Saco-förbundet Trafik & Järnväg*
Sjöbefälen*
Sulf*
Sveriges Farmaceuter*
Sveriges skolledarförbund*
Sveriges veterinärförbund*

* Dessa förbund ingår i avtalet genom *Akademikeralliansen* men är ej med i kartläggningen.

Studentmedarbetaravtalet med KFS

Parter i studentmedarbetaravtalet är KFS och Civilekonomerna, Förtecknade Sacoförbund, Sveriges Ingenjörer, samt ytterligare tre fackförbund som ej ingår i Saco. Avtalet tecknades 2015 (se bilaga 2). Avtalet gäller KFS medlemsföretag, oavsett ägandeform.

Följande 13 Sacoförbund ingår i tecknandet:

Akademikerförbundet SSR
Civilekonomerna
DIK
Fysioterapeuterna
Jusek
Naturvetarna
Sveriges Arbetsterapeuter
Sveriges Arkitekter

Sveriges läkarförbund
Sveriges Ingenjörer
Sveriges Psykologförbund
Sveriges Skolledarförbund*
Sveriges Veterinärförbund*

---

* Dessa förbund ingår i avtalet genom *Förtecknade Sacoförbund* men är ej med i kartläggningen.

Studentmedarbetaravtal med Fastighetsbranschens arbetsgivarorganisation, Fastigo

Parter i studentmedarbetaravtalet på privat sektor är Fastigo, Unionen, Ledarna och Akademikerförbunden inom Fastigos avtalsområde (AiF). Parter i avtalet på kommunal sektor är Fastigo, Vision, Ledarna och AiF. Avtalet tecknades 2014 (se bilaga 3a & b).

Följande 5 Sacoförbund ingår i tecknandet:

Akademikerförbundet SSR
Civilekonomerna
Jusek
Sveriges arkitekter
Sveriges Ingenjörer

Studentmedarbetare inom staten

Parter i studentmedarbetaravtalet är Arbetsgivarverket, Saco-s och OFR:s förbundsområden inom det statliga förhandlingsområdet sammantagna. Avtalet tecknades 2014 (se bilaga 4). I Saco-s ingår 22 av 23 Sacoförbund.

Samtliga 23 Sacoförbund ingår i tecknandet:

Akademikerförbundet SSR
Civilekonomerna
DIK
Fysioterapeuterna
Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter
Jusek
Lärarnas Riksförbund
Naturvetarna
Reservofficerarna*
Saco-förbundet Trafik & Järnväg*
Sjöbefälsföreningen*
SRAT
Sveriges Arkitekter
Sveriges Farmaceuter
Sveriges Ingenjörer
Sveriges läkarförbund
Sveriges Psykologförbund
Tjänstetandläkarna
KyrkA*
Sulf*
Sveriges skolledarförbund*

Sveriges veterinärförbund*

samt,

Officersförbundet (genom OFR)*

---

*Dessa förbund ingår i avtalet genom *Saco-s* respektive *OFR* men är ej med i kartläggningen.

Förbund som slutit egna avtal

Sveriges Arkitekter och Sveriges läkarförbund har slutit egna separata avtal för studenter.

Sveriges Arkitekter

Sveriges Arkitekter har träffat ett avtal inom den privata sektorn, tillsammans med Sveriges Ingenjörer och Almega Tjänsteförbunden, bransch Svenska Teknik & Designföretagen. I detta kollektivavtal finns anställningsformen *tidsbegränsad anställning, praktiserande*, som är till för studenter. Det finns en tradition bland privata företag att ta in arkitektpraktikanter. Denna anställningsform innehåller i sin tur riktlinjer som arbetsgivare bör följa (se bilaga 6).

Sveriges läkarförbund

Sveriges läkarförbund har ett avtal specifikt avsett för läkarstudenter som passerat termin 9, då de kan vikariera som underläkare. Avtalet täcker bland annat arbetstid inklusive ersättning för jour, beredskap och semester. Avtalet är tecknat mellan Sveriges läkarförbund, SKL och Pacta. (se bilaga 7). Sveriges läkarförbund berättar att det är relativt vanligt att avtalet används av studenter och arbetsgivare. Vanligast gäller anställningarna arbete under sommaren och andra ledigheter från studier. Det är inte lika vanligt med arbete under terminstid.

Sommarjobb

Gällande sommarjobb nämner bland annat Akademikerförbundet SSR och Sveriges Farmaceuter att många studenter går under de ordinarie kollektivavtalens visstidsanställningar som finns inom respektive bransch. Andra avtal avsedda för sommarjobb är då inte nödvändiga.

Riktlinjer för studenters extra- och sommarjobb

De flesta förbund har inga nedskrivna och formaliserade riktlinjer för sina studenters extra- och sommarjobb. Flera förbund berättar att de studentmedlemmar som efterfrågar förbundens hjälp i frågor gällande extra- och sommarjobb alltid har möjlighet att ringa förbundens medlemsjour, samt att rådgivning också finns på förbundens hemsidor. Lärarnas Riksförbund berättar att studenter ofta träffar företrädare för förbundet på universiteten samt de lokala ombuden på den skola de arbetar extra på. Dessa företrädare och ombud är behjälpliga i frågor kring exempelvis löneläge och lönestatistik. Sveriges Ingenjörer berättar att många studenter ringer inför sommaren och vill ha rådgivning gällande lönefrågor.

Gällande riktlinjer skiljer sig de förbund som företräder legitimationsyrken jämfört med andra förbund, då socialstyrelsen och skollagen avgör vilka arbetsuppgifter som kräver legitimation eller handledning för att få utföras. Sveriges Arbetsterapeuter berättar att de på sin hemsida formulerat riktlinjer för studenter som utexaminerats men ännu inte fått sin legitimation. Dessa riktlinjer kan även användas under pågående studier av studenter som har extra- eller sommarjobb. Riktlinjerna gäller dock endast arbetsuppgifterna och reglerar exempelvis inte arbetstid och tillgång till mentor, som finns tillgängligt i studentmedarbetaravtal. Psykologförbundet har tagit fram ett dokument med riktlinjer för hur psykologstudenter kan arbeta som psykologassistenter efter termin 6 (se bilaga 8). Sveriges läkarförbund har tagit fram en skrift om att arbeta som läkarassistent, det vill säga arbetsuppgifter för de som inte har rätt att vikariera som underläkare (se bilaga 9). Som nämnts tidigare har Arkitektförbundet riktlinjer för praktik inom privat sektor. Dessa står skrivna i en bilaga till Arkitektavtalet och innehåller ett antal punkter som arbetsgivare bör följa. Punkterna gäller främst att studenten bör få handledning samt praktikens innehåll (se bilaga 6).

Slutsatser

Studenter som arbetar tjänar på och skulle hellre arbeta med relevanta och kvalificerade arbetsuppgifter. Det ger inte bara värdefulla erfarenheter och kontakter inför det kommande arbetslivet. Studenter som arbetar med arbetsuppgifter som har en nära koppling till utbildningen upplever dessutom oftare att arbetet har en positiv effekt på studierna.

Även arbetsgivare tjänar på att anställa studenter inom ramen för relevanta och kvalificerade tjänster. De kan dra nytta av studenternas kompetens redan under studietiden samtidigt som det stärker deras möjligheter att täcka framtida rekryteringsbehov. För de företag som uppger att de har svårt att täcka upp sitt framtida rekryteringsbehov borde en ökad kontakt med studenter utgöra lågt hängande frukt.

En bättre matchning mellan studenternas utbildningsnivå och arbetsuppgifternas kompetenskrav skulle dessutom gynna arbetsmarknaden i stort. Studenter som arbetar extra under terminen och sommaren blockerar idag jobb som inte kräver utbildning. Genom att frigöra dessa arbetstillfällen skulle fler arbetslösa ungdomar och nyanlända kunna få in en första fot på arbetsmarknaden.

Den här rapporten visar att det finns flera goda exempel på avtal och riktlinjer som kan underlätta för studenter att hitta ett relevant och kvalificerat arbete under studietiden. Dessa avtal och riktlinjer kan bidra till att bygga de broar mellan studietiden och arbetslivet som efterfrågas idag, men som många gånger saknas.

Studentmedarbetaravtalet har stor potential men liten spridning

Studentmedarbetaravtalet finns till för att underlätta för både arbetsgivare och studenter. För det första utgör avtalet ett stöd för den arbetsgivare som vill anställa studenter och nyttja deras kompetens genom kvalificerade och relevanta arbetsuppgifter. Det kan till exempel handla om mindre projekt eller uppdrag, som annars hade riskerat att bli liggande. För det andra är det utformat för att minska risken för att arbetet går ut över studierna. Avtalen sätter nämligen en gräns för antalet arbetstimmar per vecka och ger studenterna rätt att planera arbetstiden på ett sådant sätt att arbetet inte krockar med viktiga utbildningsinslag.

Eftersom studentmedarbetaravtalen har stor potential är det synd att de inte nått ut till fler. Enligt våra efterforskningar är det endast ca 100 studenter som arbetar inom ramen för ett studentmedarbetaravtal. Detta trots att de flesta förbund är positiva till dem.

Ett tänkbart sätt att sprida studentmedarbetaravtalen är att teckna fler avtal, exempelvis inom privat sektor. I dagsläget är inga sådana förhandlingar på gång, även om diskussioner förekommit. Samtidigt visar den här rapporten att detta i sig inte är tillräckligt. Det faktum att ett avtal finns garanterar inte att det används.

En förutsättning för att studentmedarbetaravtalen ska få större spridning är att kännedomen och intresset för dem ökar. Saco studentråds slutsats är därför att det behövs fler informationsinsatser, och att dessa bör rikta sig mot både studenter och arbetsgivare. Om fler studenter får kunskap om hur avtalen fungerar skulle de kunna sälja in sig själva till arbetsgivare som de tror skulle kunna dra nytta av deras kompetens. På motsvarande sätt skulle fler företag kunna marknadsföra sig mot studenter.

Vägar till kvalificerade och relevanta sommarjobb

Det tycks inte vara bristen på specialutformade avtal som ligger bakom svårigheten för studenter att hitta kvalificerade och relevanta sommarjobb. Under sommaren kan studenter arbeta under ordinarie kollektivavtal, exempelvis vikariat eller allmän visstid.

Det finns däremot andra tänkbara faktorer som kan stärka chansen att få ett relevant sommarjobb. Studentens kännedom om möjliga arbetsgivare och lämpliga arbetsuppgifter kan tänkas spela roll, liksom dennes kontaktnät och tidigare arbetslivserfarenheter. Även arbetsgivarens erfarenhet av och kännedom om möjligheterna och fördelarna med att anställa studenter kan tänkas påverka.

På så sätt kan ett relevant extrajobb eller tidigare praktikperioder utgöra en väg in till ett relevant sommarjobb. En ökad kontakt mellan arbetsgivare och student stärker inte bara studenternas kunskap och kontaktnät. Det kan även öppna upp arbetsgivarens ögon för de fördelar som finns med att anställa studenter.

Riktlinjer kan underlätta för studenter inom legitimationsyrken

Studenter som läser till yrken med en legitimation eller skyddad titel står inför andra utmaningar än studenter som läser generella program. Arbetsuppgifterna inom ramen för det framtida yrket är ofta reglerade, vilket innebär att alla varken kan eller får utföra dem. Det gör det lite knepigare att matcha arbetsuppgifternas kvalifikationsgrad mot studenternas hittills uppnådda kunskapsnivå. Samtidigt har både studenten och arbetsgivaren mycket att vinna på att ge studenter möjlighet att arbeta med sådant de klarar av.

Som det framkommer i rapporten finns det exempel på flera förbund som tagit fram riktlinjer för studenter som arbetar extra eller under sommaren. Dessa riktlinjer underlättar för både arbetsgivaren och student genom att de talar om vilka arbetsuppgifter studenten får göra, med eller utan handledning. Saco studentråds tror att fler studentgrupper skulle kunna dra nytta av den typen av riktlinjer.

Rekommendationer till vidare undersökningar

En trolig orsak till att studentmedarbetaravtalen inte fått större spridning tycks vara att kännedomen om dem är låg. Det vore därför intressant att undersöka hur många studenter och arbetsgivare som känner till avtalen och hur de fungerar.

Riktlinjer tycks kunna underlätta för studenter inom legitimationsyrken som vill arbeta extra. Det vore intressant att göra en djupdykning i hur stor spridning existerande riktlinjer har fått, samt hur de har tagits emot av student respektive arbetsgivare.

Bilagor

Bilaga 1 SKL studentmedarbetaravtal

Bilaga 2 KFS studentmedarbetaravtal

Bilaga 3a Fastigo studentmedarbetaravtal privat sektor

Bilaga 3b Fastigo studentmedarbetaravtal kommunal sektor

Bilaga 4 Det statliga studentmedarbetaravtalet

Bilaga 5 Arbetsgivarverkets broschyr

Bilaga 6 Arkitektavtalet, praktikantbilaga⁶

Bilaga 7 Sveriges läkarförbund, Medicine studerande avtal

Bilaga 8 Sveriges läkarförbund, riktlinjer för läkarassistenter

Bilaga 9 Psykologförbundet, riktlinjer för psykologassistenter

---

⁶ Avtalet avser äldre överenskommelse, nytt avtal finns prolongerat med samma villkor till 2017-03-31

Källor

Almerud, Mikaela (2013). *Högskolekvalitet för bättre matchning och fler jobb – så rustar vi studenter för ett modernt arbetsliv*. Svenskt Näringsliv, Stockholm.

Arbetsförmedlingen (2016). *Beställd statistik: Antalet nyanmälda lediga platser med mer än 10 dagars varaktighet 2014-2016*.

CSN (2016). *Studerandes ekonomiska situation 2015*. Centrala Studiestödsnämnden, Stockholm.

CSN (2015). *Studiestödsnyttjandet 2014*. Centrala Studiestödsnämnden, Stockholm.

HSV (2002). *Studentspegeln 2002*. Rapport 2002:21 R. Högskoleverket, Stockholm.

HSV (2007). *Studentspegeln 2007*. Rapport 2007:20 R. Högskoleverket, Stockholm.

Karlsson, Nils & Ola Skånberg (2014). *Matchning på den svenska arbetsmarknaden. Underlagsrapport 9 till Framtidskommissionen*. Statsrådsberedningen, Stockholm.

Oscarsson, Eva (2015). *Akademikernas arbetsmarknad 2015*. Saco, Stockholm.

Persson, Helena (2010) *Vad är lagom? En kunskapsöversikt av under- och överutbildning*. Saco, Stockholm.

UKÄ (2015) *Studenternas tidsanvändning. Lärarledd undervisning, självstudier och betalt arbete/praktik – analys av data från Eurostudent V*. Rapport 2015:20. Universitetskanslersämbetet, Stockholm.

Unionen (2012). *Studenters sommarekonomi*.

Högskoleverket (2005). *Konsekvenser av ett utökat studieår*.

Saco studentråd är Sveriges studentfackliga centralorganisation och representerar 100 000 studenter. Organisationen samlar Sacoförbundens studentsektioner och arbetar med frågor som rör högre utbildning, arbetsmarknad och välfärd.
www.saco.se/student

Saco, Box 2206, 10315 Stockholm
tel vx: 08-6134800, www.saco.se